

Over de taal van Blokzijl

De taal van Blokzijl: Stellingwerfs?

Op de streektaalkaart van Nederland uit de Bosatlas is te zien dat Blokzijl aan de rand van het donkerroze gebied ligt. Dat is het gebied waar een variant van het Nedersaksisch wordt gesproken die Stellingwerfs genoemd wordt. De taal van Blokzijl wordt daar echter niet toe gerekend. Het is een taal die nog meer afwijkt van de aangrenzende dialecten dan de taal van Kuinre (zie hierna).

Onderstaande kaart is gebaseerd op de oudere dialectkaart die Jo Daan in 1968 tekende voor de *Atlas van Nederland*.

Het grootste deel van West-Overijssel behoort tot het grote Gelders-Overijsselse taalgebied, ook de voormalige kustplaats Vollenhove. Het Kuinders wordt bij het Stellingwerfs gerekend, maar wijkt daar wel van af (zie bij *Kuinre*).

Naar: de streektaalkaart uit De Bosatlas van Nederland. Groningen 2007.

Blokzieliger eigenaardigheden

In Kuinre *klaetert et waeter niet tegen de glaezen*, zoals in de rest van het Stellingwerfse taalgebied, maar *klatert het water tegen de glazen*. In Blokzijl daarentegen *klaotert et waoter tegen de glaozen*. Daarmee is meteen een van de meest opvallende verschillen met de rest van Overijssel genoemd. Anders dan in Kuinre en andere Overijsselse plaatsen wordt in Blokzijl geen onderscheid gemaakt tussen de *aa* van *water* en *glazen* enerzijds en de *ao* van bijv. *skaop* 'schaap' en *gaon* 'gaan' anderzijds. In Blokzijl zijn beide *aa*'s een *ao*: *waoter*, *glaozen*, *skaop*, *gaon*.

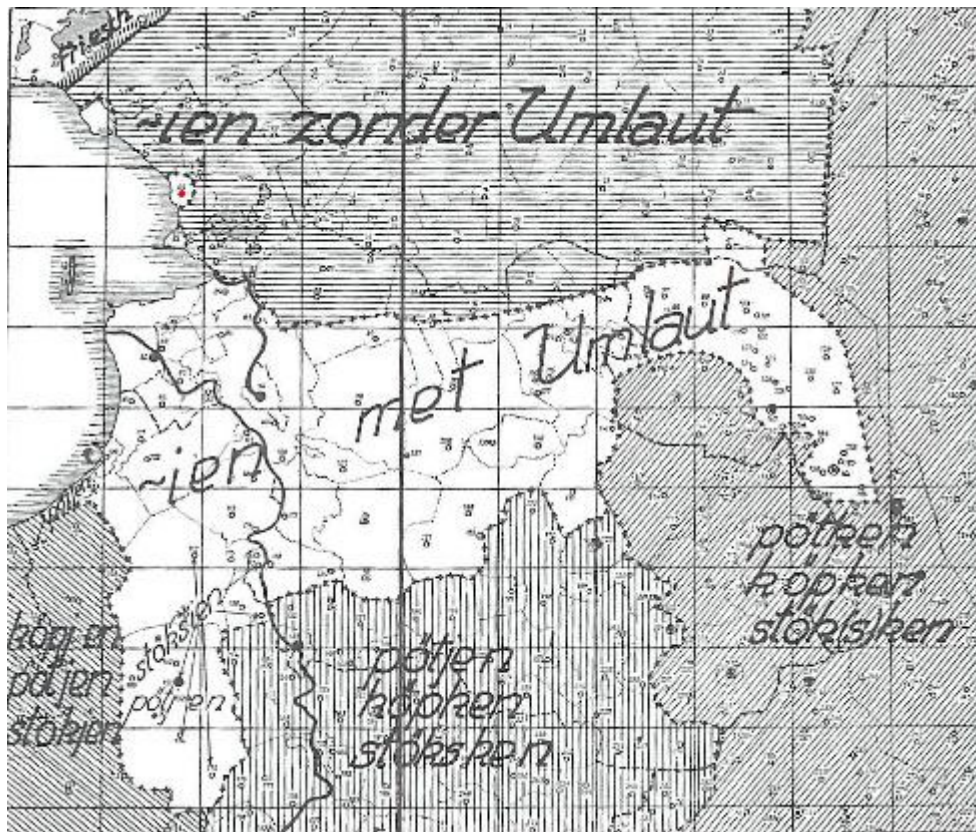
Dat het Blokzijs zo anders klinkt dan de taal van de omgeving, heeft zeker te maken met de geschiedenis van deze plaats: pas in de 16^e eeuw krijgt deze gestalte als vesting van de Hollandse legermacht. Aanvankelijk was het dus een Hollandse vestiging.

Behalve de afwijkende klinker in *water*, *glazen* etc., onderscheidt het Blokzijs zich nog in andere opzichten van het Kuinders.

In het Blokzijs is in de hieronder genoemde woorden onder **1.** de *-e* aan het wordeinde weggevallen, terwijl die in Kuinre (en overige Overijssel) is blijven staan. Een ander verschil bestaat hierin dat de verkleinwoorden in Blokzijl vrijwel altijd uit op *-jen* (**2**) uitgaan, en dat het voltooid deelwoord wordt gevormd met behulp van het voorvoegsel *e-*, zoals in Vollenhove en de rest van Salland. In Kuinre heeft dit geen voorvoegsel, evenmin als in het overige Stellingwerfs (**3**).

Blokzijs	Kuinders	Nederlands
1. <i>kees, koek, stem</i>	<i>keze, koeke, stemme</i>	<i>kaas, koek, stem</i>
2. <i>bakjen, oedjen kopjen, bloempjen</i>	<i>bakjen, (h)oedjen koppien, bloempien</i>	<i>bakje, hoedje kopje, bloempje</i>
3. <i>egaon, edocht</i>	<i>gaon, docht</i>	<i>gegaan, gedacht</i>

Op het kaartje van de verkleinwoordvorming dat prof. Kloeke tekende, is duidelijk te zien dat Blokzijl een bijzondere positie inneemt; de rode stip geeft aan waar Blokzijl ligt:

"De verkleinwoorden". Uit: Kloeke, G.G., 'De taal van Overijssel.' In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), Overijssel. Deventer, p. 825.

Nedersaksische kenmerken van het Blokzijs

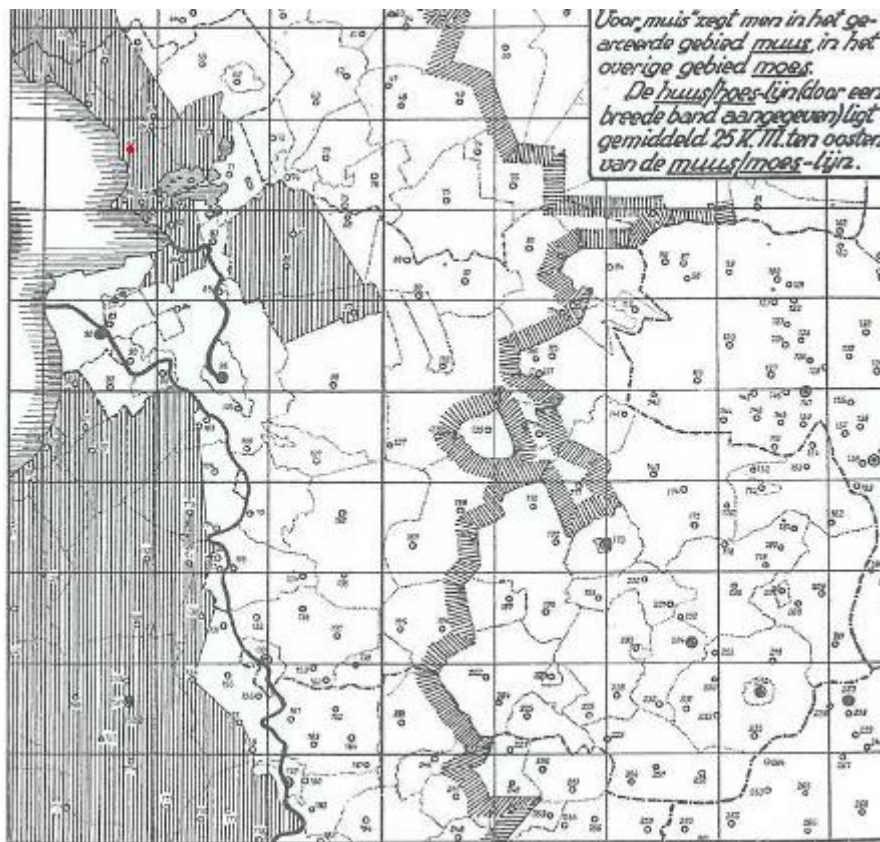
Dat het Blokzijs toch algemeen Nedersaksische kenmerken heeft, laten de woorden onder 4-6 zien, en ook de vorm van de voltooidde deelwoorden (zie bij 3.).

Bij 4. staan woorden met een lange en korte *ie*-klank die in het Nederlands is gediftonggeerd tot *ij*. Dat is in het algemeen in het Nedersaksisch van Overijssel niet gebeurd.

De *uu* in *muus* en *huus* (5) komt ook in aangrenzend Nedersaksisch gebied voor (zie de kaart hieronder), en de *eu* in *zeun* en *deupen* (6) (de umlaut van de lange *oo*) is een typisch oostelijk verschijnsel.

Blokzijs	Nederlands
4. <i>iezer, lieken</i>	<i>ijzer, lijken</i>
5. <i>muus, uus</i>	<i>muis, huis</i>
6. <i>zeun, deupen</i>	<i>zoon, dopen</i>

Ter illustratie bij 5. nog een kaartje van G.G. Kloeke; Blokzijl is aangegeven met een rode stip.

Huus-hoes/ muus-moes-kaart van G.G. Kloeke. Uit: Kloeke, G.G., 'De taal van Overijssel.' In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), Overijssel. Deventer, p. 840.

Uit de verhalen van Pieter Poorter

De Blokzijler auteur Pieter Poorter publiceerde in 1981 een aantal verhalen in de *Opregte Steenwijker Courant*. De IJsselacademie gaf deze verhalen uit in 1989 onder de titel *Blokzielugger schippers*.

Wat denkt u dat de volgende woorden en zinnestjes uit deze verhalen betekenen: (de oplossing vindt u aan het eind, na *Verder lezen/studeren/luisteren*)

1. *Een mins et een boel neudig en ie kan met een beetjen toe!*
2. *Opao mos 't maol beslaon.*
3. *'t Is niet om de koraopen maor om 't pantjen.*
4. *Appels met een steetjen.*
5. *'t Maontjen zal et er wel oflikken.*

Verder lezen/studeren

De bundel *Blokzielugger schippers* (Kampen, IJsselacademie, 1989) bevat niet alleen veertien verhalen van de Blokzijler auteur Pieter Poorter, maar ook een inleiding over de taal van Blokzijl en een verklarende woordenlijst van de hand van Jan Nijen Twilhaar en Harrie Scholtmeijer.

De taal van Blokzijl komt ook aan de orde in:

Kloeke, G.G., 'De taal van Overijssel.' In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), *Overijssel*. Deventer 1931, p. 820-851.

Kloeke, G.G.: 'De tongvallen langs de Zuiderzeekust en op de eilanden', in: *Verzamelde Opstellen*. Assen 1952, p. 163-181

Sassen, A. *Het Drents van Ruinen*. Assen 1953.

Oplossingen:

1. Een mens heeft een boel nodig en hij kan met weinig toe
2. Opa moest het meel beslaan (d.w.z. het beslag maken)
3. Het is niet om de koolrapen maar om het pannetje
4. Appels met een rotte of zachte plek.
5. Bij opkomende maan zal het beter weer worden